

حادثه دردناک انفجار عظیم در بندر بیروت تحرکات سیاسی علیه مقاومت را تشدید کرد، فارغ از علت طبیعی یا خرابکاری ماجرا در روزهای حساسی به سر می‌بریم

صدای زوزه گرگ‌ها

اصغر فرهادی، رسول اف، پناهی، مهرجویی و دیگران

غایبان مشهور فهرست شفافیت سینمایی

رئیس جهاد دانشگاهی در گفت‌وگو با فرهیختگان:

نظام ملی فناوری و نوآوری کشور معیوب است

گفت‌وگو با فرهیختگان با سعید طاووسی مسرور در باب غدیر، الغدیر و تاریخ موج‌های تشیع

الغدیر ارائه‌دهنده تصویر واقعی از شیعه است

سر مقاله

به مناسبت روز خبرنگار

بایسته‌های خبرنگاری در تراز انقلاب

سپهر لاجی
مدرس دانشگاه

فردا روز خبرنگار است. حرفه و هنری که به دلیل اثرگذاری بر دل‌ها و ذهن‌ها از جمله مهم‌ترین، موثرترین و تخصصی‌ترین مشاغل محسوب می‌شود که ارتباط نزدیکی با روانشناسی، جامعه‌شناسی، هنر، هوش و استعداد و علم ارتباطات دارد. خبرنگار به واسطه حرفه و تخصصش و بسته به اینکه چگونه به این عرصه بنگرد و ببیند، می‌تواند جریان ساز، تبیین‌گر، روشن‌گر، عدالت‌طلب، ظلم‌ستیز، فرصت‌ساز و... باشد. واقعیت این است که روزنامه‌نگاری و خبرنگاری امروز ما دچار آسیب‌های پایه‌ای است و این حرفه متناسب با حقیقت خود توسعه نیافته. شاید بخشی از این اتفاق ناشی از کم‌توجهی مدیران به این عرصه تخصصی و عدم سرمایه‌گذاری لازم در آن بوده است. بسیاری از کشورهای پیشرو در روزنامه‌نگاری، سال‌هاست که این هنر و حرفه را به صورت پایه‌ای آموزش می‌دهند. هنرستان و مدارس حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در برخی کشورهای اروپایی و آمریکای شمالی که بیش از نیم قرن سابقه دارند گویای اهمیت این حرفه در نگاه آنان است. تسلط بر جریان خبری بین‌المللی، توان جریان‌سازی رسانه‌ای، مرجعیت داشتن بنگاه‌های اطلاع‌رسانی و... همه و همه ناشی از درک دیرین اهمیت موضوع و سرمایه‌گذاری طولانی مدت در تربیت نیروی انسانی و بهره‌گیری از تکنولوژی در عرصه رسانه است. اینکه چرا تا کنون و به رغم برخی پیشرفت‌های خیره‌کننده در برخی زمینه‌ها، در حوزه رسانه نتوانسته‌ایم به توسعه و پیشرفت مطلوب و در تراز آرمان‌های انقلاب دست یابیم، محل تامل و توجه جدی است. اگر خواهیم به موضوع از منظر آسیب‌شناسانه نگاه کنیم، چند توصیه خواهیم داشت:

۱) ضرورت سرمایه‌گذاری پایه‌ای در پرورش کادر رسانه: از خلاهای جدی بی‌توجهی نظام آموزشی کشور به آموزش پایه‌ای فنی و حرفه‌ای در عرصه رسانه و از دوران قبل از دانشگاه است. اگر می‌خواهیم در زمینه موفق عمل کنیم حتماً باید به آموزش پایه‌ای در حوزه رسانه توجه و آن را از دوره متوسطه آغاز کنیم. دانش آموز ما در دوره هنرستان تخصصی علاوه بر آموزش‌های عمومی و موظف، باید به فراگیری علمی و عملی روزنامه‌نگاری، خبرنگاری، چندرسانه‌ای، تدوین، فیلم‌برداری، عکاسی و... بپردازد و همچون یک پزشک عمومی هنگام فارغ‌التحصیلی به صورت عملی و عمومی با فنون و ابزارهای مورد نیاز این حوزه آشنا شود.

۲) جذب نوجوانان با استعداد، باهوش و علاقه‌مند: حقیقتاً عرصه روزنامه‌نگاری-خبرنگاری نیازمند هوش و هنر و علاقه است، عنصر کم‌بهره از هوش و با فاقد هنر و انگیزه، مناسب این رشته نیست که در صورت عدم برخورداری از شاخص‌های گفته شده با خیل فارغ‌التحصیلانی

مواجه خواهیم بود که درعین داشتن مدرک اما استعداد کار حرفه‌ای را نداشته و از اثرگذاری و بازدهی لازم برخوردار نیستند.

۳) توجه جدی به آموزش زبان خارجی در این حرفه: از نیازهای جدی در حرفه روزنامه‌نگاری و خبرنگاری آشنایی حداقلی با یک زبان خارجی است. واقعیت آن است که امروز اگر خبرنگاری به یک زبان خارجی در حد مکالمه و درک مطلب تسلط نداشته باشد هر قدر هم که در کار خود حرفه‌ای باشد باز هم دچار نقصان است. ناتوانی در فهم آخرین تحولات بین‌المللی، عدم دسترسی به منابع دست اول و وابسته شدن به اخبار ترجمه‌ای از جمله عوارض و مشکلات فرازی یک خبرنگاری است که زبان نمی‌داند و طبیعی است خبرنگاری هم که در پیگیری موضوعات مهم نیازمند ترجمه دیگران بنشیند نمی‌تواند پیشرو باشد.

۴) پرورش عناصر پرسشگر و مطالبه‌گر: وظیفه مهم رسانه در تراز انقلاب مطالبه‌گری از جایگاه امر به معروف و نهی از منکر و پاس‌خنگو کردن مسئولان به نفع مطالبات مردم و آرمان‌های انقلاب اسلامی است. بالاترین شأن برای یک مسئول در نظام اسلامی باید خدمتگاری و نوکری مردم و عمل براساس عدل و قانون باشد، هر جا این اصول نقض شد، رسانه انقلابی باید فریاد بزند. رسانه انقلابی باید صدای مردم باشد و عالمانه، محققانه و با صراحت از طرف مردم مطالبه‌گری کند. بدیهی است با این رویکرد نیازمند پرورش عناصری پرسشگر و مطالبه‌گر در سپهر رسانه‌ای هستیم، خبرنگاری که انشائاً نویسنده باشد ثمری برای انقلاب نخواهد داشت.

۵) آموزش‌های بصیرتی در کنار دروس تخصصی: خبرنگار انقلابی باید از شرایط کشور، وضعیت منطقه و جهان، تحلیل کلان و حقیقی داشته باشد. امروز، رسانه مهم‌ترین ابزار نظام سلطه در ایجاد باور و رفتار مطلوب خود در ملت‌ها و همچنین عادی‌سازی و حق‌نمایی از رفتارهای سلطه‌جویانه است. در این شرایط رسانه تراز انقلاب باید ابزار موثر جبهه حق در برانداختن نقاب تزویر از چهره جریان سلطه باشد. خبرنگار و روزنامه‌نگار انقلابی اگر رسالت و مسئولیت خود را درست بشناسد، عملاً سرباز خط مقدم است و در این صحنه پریها هو، کار رسانه و خبرنگار انقلابی کمتر از رزمنده مدافع امنیت نخواهد بود، زیرا بخش مهمی از نبردهای امروزی، جنگ روایت‌ها و تفسیر دادن از تحولات است. رسانه انقلابی باید به درستی نقشه دشمن را روایت کند و راه مقابله با آن را نشان دهد. با وجود این معیار، رسانه انقلابی نه در تحولات خارجی گرفتار و مبهوت روایت رسانه‌های جریان سلطه می‌شود و نه در تحولات داخلی گرفتار روایت‌های بی‌بصیرتی و تعارف با اصحاب قدرت و ثروت. تربیت نسلی از روزنامه‌نگاران و خبرنگارانی که این گونه بیندیشند و عمل کنند قطعاً نیازمند آموزش‌های بصیرت‌افزاست.

گفت‌وگو

مدیر گروه تبلیغ و ارتباطات فرهنگی دانشگاه سوره:

پوشش نیافتن مشکلات مردم در رسانه ملی به اعتماد عمومی صدمه می‌زند

اساساً مشکلی برای دریافت اخبار نیست. یکی از مشکلات اساسی ما در سیاست‌گذاری خبری است. با کس خبری ما حرفه‌ای نیست. حتی اتاق خبر ما به تقلید از شبکه‌های ماهواره‌ای است و خود خلاقیتی نداریم. «وی رویه کنونی را متعلق به ۶۰-۵۰ سال پیش دانست و تصریح کرد که هم‌اینک شیوه‌های خبری در تلویزیون‌های دنیا متحول شده است. لذا در کشوری که بیش از ۸۰ میلیون نفر جمعیت دارد باید صدای اقلیت نیز شنیده شود. وی با طرح این سوال که چرا در صداوسیما ما نباید صدای زرتشتیان شنیده شود، خاطر نشان کرد: «زرتشتیان در مجلس نماینده هم دارند، به‌رحال این قشر نیز مشکلات اجتماعی و فرهنگی دارند. این قشر کسانی بودند که در دفاع مقدس شهید دادند. با این وصف چرا نباید برنامه‌های مختص به خود داشته باشند؟»

مسعودی با اشاره به پوشش نیافتن بسیاری از مشکلات مردم از جمله اعتراضات کارگران هفت‌تپه و اعتراضات مشابه، گفت: «این امر قطعاً به اعتماد عمومی صدمه می‌زند. طبق تحقیقاتی که درباره صداوسیما انجام شده مخاطبان این رسانه کم‌نشده‌اند ولی اعتماد آنها کاهش یافته است. بالعکس آن‌طور که تحقیقات نشان می‌دهد تعداد بینندگان بی‌بی‌سی افزایش نداشته ولی همین تعداد اعتماد زیادی به بی‌بی‌سی دارند. تعداد مخاطبان مهم نیست بلکه کیفیت ارتباط آنها با رسانه مهم است چون اگر محتوا به‌هنگام و قوی باشد همین تعداد کم، آن محتوا را در فضای مجازی و محافل عمومی باز نشر می‌دهند.»

استاد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه با بیان آنکه ما معمولاً انتقادپذیر نیستیم، گفت: «من اگر از فلان مدیر رسانه‌ای انتقاد می‌کنم اولین چیزی که به ذهن او می‌رسد این است که ما من مخالفت کرده و آن را در چارچوب تقسیم‌بندی راست و چپ ارزیابی می‌کنم و همین موضوع عامل بسیاری از مشکلات است.»

وی با اشاره به آنکه برخی فهم نادرست از تکرر رسانه‌ای دارند، گفت: «تکرر به این معنا نیست که یک کانال را ۱۰ کانال کنیم؟ معاون مطبوعاتی وزارت ارشاد اخیراً آماری ارائه داده که براساس آن ۱۳ هزار رسانه و ۴۰۰ روزنامه در کشور داریم. این میزان رسانه فعال هستند؟ برخی نشیه‌ها روی کاغذ است و حضور فیزیکی ندارند و باید بررسی شود خروجی چیست؟ چقدر مخاطب‌شناسی کردیم؟ و چقدر موفق بودیم در مخاطبان تأثیرگذار باشیم.»

مسعودی با بیان آنکه در تلویزیون یک خبر باید از ۱۰ دروازه بگذرد تا یک مسئول اجازه بدهد آن خبر منتشر شود، تصریح کرد: «رسانه چنین نیست. در قضیه اختلاس و مفاسد اقتصادی بعضاً ما بیشتر از آنکه اطلاعات را از دادگاه بگیریم در فضای مجازی به این اطلاعات دست می‌یابیم.»

عضو شورای پژوهشی معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد با اشاره به لزوم جدی گرفتن آموزش و تقویت سواد رسانه‌ای اهالی رسانه خاطر نشان کرد: «در سطح جامعه نیز باید با کمک نهادهای مدنی و فعالیت‌هایی که در آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها انجام می‌شود سطح سواد رسانه‌ای مردم ارتقا یابد و بدیهی است که سواد رسانه‌ای هم تنها مهارت فنی نیست بلکه نگاه انتقادی و فهم و درک مطلب را دربرمی‌گیرد و شامل توانایی تولید محتوا و مسائل دیگر نیز می‌شود.»

امید علی مسعودی عضو هیات علمی دانشگاه سوره در گفت‌وگو با فرهیختگان در بررسی ضعف‌های رسانه‌های رسمی در اطلاع‌رسانی و پوشش خبرها گفت: «این سوال در شرایط کنونی به‌طور جدی مطرح است که چرا مردم روزنامه نمی‌خوانند. به‌عنوان نمونه روزنامه شهروند که این روزها بحث‌های زیادی از تعطیلی آن در میان است در سال ۹۸ تنها ۱۸ درصد فروش داشته است و از ۴۵۸ هزار نسخه فقط ۸۴ هزار نسخه آن به فروش رسیده که روزانه می‌شود حدود ۳۰۰ نسخه. این درحالی است که در کشوری همانند ژاپن هر نفر در طول روز دو روزنامه می‌خواند و به‌عبارتی ۱۴۰ میلیون ژاپنی روزانه ۲۸۰ میلیون روزنامه می‌خوانند. یک روزنامه در ژاپن هشت میلیون نسخه در روز چاپ می‌شود. ما ۸۰ میلیون نفر هستیم و طبق آمار رسمی روزانه دو میلیون نسخه روزنامه چاپ می‌شود.»

وی افزود: «ما در رسانه‌های داخلی بیشتر خبر منتشر کرده و اخبار را هم عمدتاً از دیگر منابع کپی برداری می‌کنیم. مثلاً در همین انفجار بزرگ بیروت ملاحظه می‌کنید که رسانه‌های مطرح بین‌المللی به‌صورت پیوسته بلافاصله با میزگرد و دعوت از کارشناسان مختلف بعد از حادثه انفجار درحال ارائه اخبار و تحلیل‌های روزآمد درباره حواشی ماجرا و گمانه‌های مطرح در این خصوص هستند.»

مسعودی ادامه داد: «همین را در کنار پرداخت رسانه‌ای روزنامه‌های داخلی و صداوسیما بگذارید و بررسی کنید که چه میزان تفاوت در این میان به چشم می‌خورد.»

این کارشناس حوزه ارتباطات با بیان آنکه رسانه ملی بیش از اندازه به پوشش رسمی اخبار می‌پردازد، خاطر نشان کرد: «صداوسیما هیچ ارتباطی با فضای مجازی ندارد، درحالی که در تمام تلویزیون‌های دنیا پدیده شهروند-خبرنگار یکی از مهم‌ترین منابع خبری به شمار می‌آید.»

وی در ادامه، دنیای مطبوعات را دنیای مردم خواند و اضافه کرد: «فضای مجازی بستر مناسبی را برای دموکراسی پدید آورده و هر کسی می‌تواند در آن حرف بزند و تولید محتوا کند. به‌فرض مثال من می‌توانم کانالی در شبکه‌های اجتماعی ایجاد کنم و مطمئن باشید در هر صورت مخاطب آن بیشتر از ۳۰۰ نفر خواهد بود. یقین دارم که دست کم حدود ۵۰۰-۶۰۰ نفر از دانشجویان مطالب من را می‌خوانند و دنبال می‌کنند. این درحالی است که یک روزنامه میلیون‌ها تومان خرج می‌کند و زیرساخت‌های زیادی را فراهم می‌آورد اما در نهایت خروجی چندانی ندارند و نیاز مخاطب را چنانکه باید و شاید مرتفع نمی‌کند.»

مسعودی تک‌صدایی را معضل بعدی رسانه ملی قلمداد کرد و گفت: «در صداوسیما عمدتاً مخالفان نگاه حاکم، حضور ندارند. درحالی که به نظر می‌رسد ضروری است دروازه‌ها گشوده شده و صداها، مختلف در چارچوب قانون، در آن به رسمیت شناخته شود، چرا که فرضاً اگر من منتقدی نداشته باشم و هیچ کسی نباشد که عیب و ایراد من را بازگو کند، من باید کجا ایراد خود را پیدا کنم؟»

مدیر گروه تبلیغ و ارتباطات فرهنگی دانشگاه سوره ادامه داد: «ما از ژانرهای مطبوعاتی تنها به خبر بسنده کرده‌ایم، درحالی که امروزه خبر، در گوشه‌های موبایل به‌وفور وجود دارد و